

17. Штайнер Р. Эвритмия, музыка, рисование, язык / Рудольф Штайнер // Вальдорфская педагогика: антология / сост. А.А. Пинский и др.; под ред. А.А. Пинского. – М.: Просвещение, 2003. – 494 с.
18. Юрас І. Педагогічна концепція Памфіла Даниловича Юркевича: наукове видання / І. Юрас. – К.: Правда Ярославічів, 1998. – 64 с.



Анонсації

Олена ОТИЧ

Педагогіка мистецтва: від історичної практики – до теоретичного осмислення

У статті на основі здійснення історико-педагогічного аналізу і визначення сучасного стану використання мистецтва у навчанні і вихованні підліткового покоління обґрунтовано сутність педагогіки мистецтва як теорії і практики гуманізації освіти й формування особистості як людини культури.

Ключові слова: мистецтво педагогіки, педагогічне мистецтво, педагогіка мистецтва, мистецька педагогіка.

Елена ОТИЧ

Педагогика искусства: от исторической практики – к теоретическому осмыслению

В статье на основе проведения историко-педагогического анализа и определения современного состояния использования искусства в обучении и воспитании подрастающего поколения обоснована сущность педагогики искусства как теории и практики гуманизации образования и формирования личности как человека культуры.

Ключевые слова: искусство педагогики, педагогическое искусство, педагогика искусства, художественная педагогика.

Olena OTYCH

Pedagogics of art: from historical practice – to theoretical judgement

On the basis of realization of history-pedagogical analysis and exposure of the modern state of the use of art in teaching and education of rising generation essence of pedagogics of art is grounded as a theory and practice of humanizing of education and forming of personality as a man of culture.

Keywords: art of pedagogics, pedagogical art, pedagogics of art, artistic pedagogics.

Організаційно-методичні принципи децентралізованого управління професійно-технічною освітою



Людмила ОНИЦУК,

доктор педагогічних наук, завідувач лабораторії управління професійно-технічною освітою Інституту ПТО НАПН України

У педагогічній теорії та практиці реформування професійно-технічної освіти в умовах ринкових відносин розглядається як соціально-педагогічне явище, що відображає економічний, соціальний і культурний розвиток українського суспільства. Створення в системі професійно-технічної освіти якісно нового соціокультурного простору, в якому відбуваються інноваційні освітні і виховні процеси, відроджуються гуманістичні цінності, демократизується функціональний устрій навчальних закладів, потребує проведення фундаментальних досліджень з теорії галузевого управління, оскільки процес розвитку цієї системи, на думку науковців, значною мірою залежить від стратегічних і тактичних управлінських рішень і дій, які були б різнорівневими і відповідали вимогам часу [6].

Актуальність цієї проблеми зумовлена суперечністю між невпинним розвитком технічного прогресу, що формує нові вимоги до особистісних і професійних якостей представників робітничих професій, і неспроможністю системи професійно-технічної освіти їх задовольнити. Метою дослідження є розроблення й обґрунтування організаційно-методичних принципів децентралізованого

управління професійно-технічною освітою. Її конкретизують такі завдання:

- виявити суперечність, що зумовлює необхідність вивчення означеної проблеми;
- проаналізувати методи, що забезпечують реалізацію прогностичної функції управління керівниками різних рівнів у системі професійно-технічної освіти;

- розкрити сутність організаційно-методичних принципів управління професійно-технічною освітою в умовах його децентралізації з урахуванням закономірностей соціально-економічного розвитку регіональних систем і стратегічних завдань регіонального розвитку.

Організаційною формою дослідження сутнісних характеристик принципів децентралізованого управління є модель програми децентралізації управління професійно-технічною освітою (базові ідеї програми реалізуються за допомогою організаційно-методичних принципів із використанням системного підходу до розв'язання управлінських проблем у цій освітній галузі).

У контексті реформування професійно-технічної освіти потребує вивчення, усвідомлення і самоорганізації система децентралізованого управління професійною освітою та навчанням [2]. Немає точного визначення поняття «децентралізоване управління». Це пояснюється тим, що до сьогодні загальноприйняті формалізації таких понять, як «система», «мета», «завдання» тощо, в контексті децентралізованого управління недостатньо опрацьовані науковцями і практиками. Децентралізоване управління передбачає передачу функцій державної влади місцевим органам самоврядування. Передумови його здійснення відображено в статті 132 Конституції України, в якій зазначається, що територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності і цілісності державної території, поєднання децентралізації і централізації щодо здійснення державної влади, збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів з урахуванням їхніх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій. Окрім того, децентралізація управління професійно-технічною освітою формує якісно нові вимоги до управлінців різних рівнів. Результати практики свідчать, що успішний управлінець вирізняється стратегічним мисленням і вмінням застосовувати методи прогнозування [4].

Сьогодні в управлінні професійно-технічною освітою ефективно застосовують різні методи прогнозування, а саме: природних ресурсів основних груп; змін у біосфері – природному середовищі життєдіяльності людини; розвитку науки, науково-технічного прогресу і можливостей їх реалізації на практиці (використовують для розв'язання комплексних міжгалузевих проблем); демографічні; соціальні (виявляють проблеми щодо змін соціальної структури населення, оцінювання соціального становлення і соціальної активності різних його груп, формування виробничих потреб населення, основних змін способу життєдіяльності); економічні; формування невиробничих потреб населення і шляхів їх задоволення; відтворення національних багатств; розвитку галузей господарства країни, взаємопов'язаних комплексів та окремих галузей виробництва; господарської динаміки і господарських корпорацій; розвитку

економічного механізму і системи управління господарським комплексом країни; розвитку світового господарства та зовнішньоекономічних зв'язків. Застосування вищезазначених – взаємозалежних і взаємозумовлених – методів прогнозування дасть можливість управлінцям визначити умови, параметри розвитку і характеристики системи децентралізованого управління професійно-технічною освітою і знайти відповідь на запитання, якою вона має бути.

Управлінський прогноз, на думку науковців, має бути зумовлений змінами співвідношень, ґрунтуватися на сталих зв'язках – просторових, структурних і часових та структурно-методичних принципах. З урахуванням цих умов науковцям і практикам, які займаються розробленням теоретичних і методологічних засад децентралізації управління професійно-технічною освітою, необхідно використати триєдину часову систему аналізу соціально-педагогічних явищ, що були в минулому, спостерігаються сьогодні і передбачаються в майбутньому. Не менш важливим завданням є подолання бар'єра багатовимірності через використання: а) декомпозиційних прийомів (передбачають поділ цілого на частини, що поліпшує сприйняття і розуміння досліджуваного явища); б) простих показників (характеризують суму важливих прогнозних чинників); в) агрегування (зведення кількох показників до одного).

Прогнозування розвитку професійної освіти в умовах її децентралізації варто здійснювати поетапно з урахуванням, а можливо, й за аналогією до закономірностей соціально-економічного розвитку регіональних систем і країни в цілому [5]:

- 1-й етап – відповідно до мети і завдань розвитку професійно-технічної освіти на майбутнє формулюються робочі гіпотези (на наступному етапі вони будуть предметом аналізу та оцінювання), моделюються сценарії (визначаються цілі та об'єкт прогнозу, типи систем, що підлягають прогнозуванню; здійснюються вибір прогнозних чинників, визначення зв'язків і типу залежностей між чинниками та об'єктами прогнозу, вибір методів прогнозування і кількості прогнозованих варіантів для обґрунтування найбільш оптимального серед них, перевірка достовірності прогнозування тощо);

- 2-й етап – системний аналіз розвитку професійно-технічної освіти в умовах децентралізації системи управління (здійснюється на основі змодельованих сценаріїв і дає змогу з'ясувати вплив чинників децентралізованого управління на розвиток професійної освіти і навчання);

- 3-й етап – на основі показників, визначених під час аналізу, прогнозується розвиток системи професійно-технічної освіти.

Прогнозування розвитку професійно-технічної освіти найближчим часом зміцнить тенденції до її децентралізації і державного управління регіональним розвитком. Водночас децентралізація управління професійною освітою і навчанням сприятиме відродженню відсталіх, «депресивних»

регіонів шляхом підвищення активності й ініціативності людей, культури праці, її продуктивності та використання духовного потенціалу народу.

Наукове визначення об'єктивних закономірностей децентралізації управління професійно-технічною освітою є основою, теоретичним підґрунтям розроблення його організаційно-методичних принципів. Наведемо їх функціональну характеристику (реалізація кожного з них у системі управління професійно-технічною освітою зробить можливими розкриття і формалізацію сутності поняття «децентралізоване управління»):

– принцип історизму – його реалізація дає змогу об'єктивно оцінити відносну цілісність і завершеність певного етапу становлення і розвитку професійно-технічної освіти, оскільки він має універсальне методологічне значення;

– принцип узгодження інтересів державних і місцевих органів управління на основі єдиної відомчо-територіальної системи стимулювання й відповідальності передбачає взаємну відповідальність і взаємні зобов'язання щодо комплексного розвитку і функціонування зазначеної освітньої галузі;

– принцип пріоритетності сприяє ранжуванню цілей і завдань системи управління професійно-технічною освітою відповідно до проекту концепції її розвитку та реальних можливостей, орієнтації на дотримання соціальної спрямованості щодо використання матеріальних і фінансових ресурсів;

– принцип єдності державної регіональної політики і галузевої освітньої політики орієнтує управлінців різних рівнів на комплексний підхід до проблем і завдань професійно-технічної освіти щодо її реформування та розвитку і підвищує відповідальність місцевих органів управління за успішну реалізацію зазначених процесів;

– принцип комплексності спрямований на: а) піднесення професійно-технічної освіти на якісно новий рівень шляхом розроблення державних стандартів, орієнтованих на посилення соціальної спрямованості її змісту; б) істотне підвищення статусу професійно-технічних навчальних закладів у процесі комплексно-пропорційного розвитку їх мережі; в) відповідність ресурсів професійно-технічної освіти суспільним потребам і запитам громадян;

– принцип пропорційності щодо фінансового забезпечення професійно-технічної освіти за рівнями адміністративно-територіальної ієрархії, розширення фінансово-економічної самостійності професійно-технічних навчальних закладів реалізується на основі поєднання регіонального бюджету з позабюджетними фондами комплексного розвитку (їх формують за рахунок діяльності підприємств і коштів населення);

– принцип варіативності сприяє: а) розробленню варіативної програми розвитку професійно-технічної освіти (зазвичай варіанти програми складаються на основі альтернативності проєктованих термінів, що визначають темп і характер

розвитку освітньої галузі відповідно до розвитку всіх сфер суспільного життя); б) плануванню інвестиційної політики щодо освітньої галузі; в) вибору суб'єктами управління різних шляхів досягнення мети і вирішення завдань.

За допомогою організаційно-методичних принципів можна реалізувати ідеї щодо науково-методичних основ обґрунтування перспективного розвитку і пріоритетних напрямів реформування професійно-технічної освіти; розв'язати проблему інформаційного дефіциту в освітній галузі і підвищити якість управління професійно-технічними навчальними закладами. При цьому необхідно врахувати стратегічні завдання регіонального розвитку.

Аналіз означеної проблеми дав можливість дійти таких висновків:

1. Управлінська стратегія розвитку професійно-технічної освіти і шляхи її реалізації мають будуватися з урахуванням закономірностей соціально-економічного розвитку регіональних систем і країни в цілому.

2. Основними функціональними завданнями регіонального управління в соціальній сфері є: створення умов для задоволення потреб населення у професійно-технічній освіті й праці; організація сприятливих умов для ефективного використання трудового потенціалу; сприяння ефективному розвитку соціальної інфраструктури; задоволення потреб у всіх сферах життєдіяльності людини.

3. Наукове пізнання об'єктивних закономірностей розвитку професійно-технічної освіти, що відображають її реальний стан, є теоретичним підґрунтям розроблення принципів децентралізованого управління з урахуванням основних функціональних завдань регіонального управління (принципи є відображенням цих закономірностей у регіональній політиці країни).

4. Розвиток науки і практики децентралізованого управління потребує теоретичного пізнання його категорій – об'єктивних закономірностей, принципів і чинників.

5. Сутність децентралізованого управління розкривається у процесі реалізації його організаційно-методичних принципів: принципу історизму; принципу єдності політики держави і місцевих органів управління щодо децентралізації управління професійно-технічною освітою; принципу пріоритетності (сприяє ранжуванню цілей і завдань управління професійно-технічною освітою); принципу комплексності (орієнтує на забезпечення комплексного розвитку професійно-технічної освіти); принципу пропорційності щодо забезпечення професійно-технічної освіти фінансовими ресурсами за рівнями адміністративно-територіальної ієрархії і розширення фінансово-економічної самостійності ПТНЗ; принципу варіативності; принципу узгодження інтересів державних і місцевих органів управління тощо.

6. Необхідною передумовою розвитку професійно-технічної освіти, наближення її структури

до структури суспільних потреб є визначення пріоритетів децентралізованого управління.

7. Становлення і розвиток децентралізованого управління професійно-технічною освітою зумовлені чинниками соціально-економічного розвитку країни.

8. Регулювання розвитку професійно-технічної освіти полягає у проведенні заходів, передбачених реформуванням професійної школи, зокрема у створенні умов для навчання учнів ПТНЗ, поліпшенні підготовки кваліфікованих робітників відповідно до науково-технічного прогресу, забезпеченні пропорційного розвитку різних ланок професійної освіти і зміцненні їхньої матеріально-технічної бази, інтенсифікації діяльності, спрямованої на професійне орієнтування молоді.

9. Базові ідеї програми децентралізації управління професійно-технічною освітою розкрито в таких положеннях:

– урахування управліннями різних рівнів значної за обсягом інформації потребує якісного розв'язання управлінських проблем (часткове їх розв'язання призводить до виникнення нових, іноді ще складніших питань);

– моніторинг стану децентралізації управління професійно-технічною освітою і навчанням має охоплювати чинники і тенденції розвитку системи управління професійно-технічною освітою в умовах її децентралізації;

– системно-діагностичний і ситуативно-чинниковий аналіз розвитку системи управління професійно-технічною освітою в умовах її децентралізації дасть можливість директорам ПТНЗ обґрунтувати оптимальну стратегію власної управлінської діяльності.

Література

1. *Большой* энциклопедический словарь. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Большая Российская энциклопедия, СПб.: Норинт, 2000. – 1456 с.
2. *Карамушка Л.М.* Психология освітнього менеджменту: Навч. посібник / Л.М. Карамушка. – К.: Либідь, 2004. – 424 с.
3. *Олійник В.В.* Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: Монографія / В.В. Олійник. – К.: Міленіум, 2003. – 594 с.
4. *Рапопорт В.Ш.* Диагностика управления: практический опыт и рекомендации / В.Ш. Рапопорт. – М.: Экономика, 1988. – 125 с.
5. *Стеченко Д.М.* Управление регіональним розвитком: Навч. посіб. / Д.М. Стеченко. – К.: Вища шк., 2000. – 223 с.
6. *Суков Г.С., Туник И.Я.* Управление развитием персонала на машиностроительном заводе. Теория и практика: Монография / Под ред. В.Н. Данюка. – К.: КНЭУ, 2008. – 232 с.



Анотації

Людмила ОНИЩУК

Организаційно-методичні принципи децентралізованого управління професійно-технічною освітою

У статті розкрито сутність організаційно-методичних принципів управління професійно-технічною освітою в умовах його децентралізації з урахуванням закономірностей соціально-економічного розвитку регіональних систем і стратегічних завдань управління цим процесом; проаналізовано методи, що забезпечують реалізацію прогностичної функції управління керівниками різних рівнів у системі професійно-технічної освіти.

Ключові слова: організаційно-методичні принципи, професійно-технічна освіта, управління.

Людмила ОНИЩУК

Организационно-методические принципы децентрализованного управления профессионально-техническим образованием

В статье раскрывается сущность организационно-методических принципов управления профессионально-техническим образованием в условиях его децентрализации с учетом закономерностей социально-экономического развития региональных систем и стратегических задач управления этим процессом; проанализированы методы, обеспечивающие реализацию прогностической функции управления руководителями разных уровней в системе профессионально-технического образования.

Ключевые слова: организационно-методические принципы, профессионально-техническое образование, управление.

Ludmyla ONYSHCHUK

Organizational and methodological principles of decentralized management of vocational (professional) education

The article gives the analysis of organizational and methodological principles of management of vocational education under circumstances of its decentralization taking into account social and economic development rules of regional system and strategic aims that managed that process. In the article have been analyzed the methods that ensure the implementation of predictive function of management of the different levels managers in the system of vocational education.

Keywords: organizational and methodological principles, vocational education, management.